

26. Русское слово. 1915. 21 (08) сентября.
27. Русское слово. 1915. 21 августа, 23 августа.
28. Русское слово. 1915. 25 августа.
29. Русское слово. 1915. 3 ноября (21 жовт.).
30. Русское слово. 1916. 10 января (28 декабря).
31. Русское слово. 1916. 26 (13) февраля.
32. Соловйов О. Бойові дії на Волині в роки Першої світової війни. *Науковий вісник ВДУ*. 1998. Вип. 1. С. 46–50.
33. Соловйов О. М. Володимирський повіт у роки I Світової війни. *Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету ВДУ ім. Лесі Українки*. Луцьк, 1998. Вип. 3, С. 95–100.
34. Стратегический очерк войны 1914–1918. Ч. IV. Москва, 1922. 133 с.
35. Фалькенгайн Э. Верховное командование 1914–1916 в его важнейших решениях. Москва, 1923. 279 с.
36. Хомич П. Маневиччина крізь віки: наук.-краєзнав. нарис. Луцьк: Вид-во «Медіа», 2005. 400 с.
37. Шабала Я. М. Перша світова війна. Українська революція (1914–1921 рр.). *Західне Полісся: історія та культура*. Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2012. 784 с. С. 294–302.

Петр Хомич. Волинское Полесье во время Первой мировой войны: боевые действия в 1915 – начале 1916 гг. В статье анализируется ход военной кампании на Волинском Полесье в 1915 – начале 1916 гг. Основное внимание уделяется динамике продвижения линии фронта в данном регионе, основным военным операциям, которые проводились во время так называемого «Большого отступления» российских войск и в условиях стабилизации фронтовой линии по реке Стирь на грани 1915 и 1916 гг. На основе изучения широкого круга исторических источников воспроизведен ход отдельных боев и локализовано их с привязкой к современным населенным пунктам Волинского Полесья; характеризуются силы и средства ведения боевых действий воюющими сторонами, анализируются последствия главных сражений и их влияние на общую ситуацию на Юго-Западном фронте. Освещается участие польских легионеров в битвах с русскими войсками на территории современного Маневичского района.

Ключевые слова: Первая мировая война, Волинское Полесье, Юго-Западный фронт, боевые действия, русская армия, австро-германские войска, польские легионы.

Petro Khomych. Volyn Polissya During the First World War: Hostilities in 1915 and at the Beginning of 1916. The article analyses the course of the military campaign in Volyn Polissya in 1915 and at the beginning of 1916. The main attention is paid to the dynamics of the advance of the front line in the region, the main military operations taken place during the so-called «Great retreat» of Russian troops and in conditions of stabilization of the front line on the river Styr in the end of 1915 and at the beginning of 1916. On the basis of the study of a wide range of historical sources, the course of some battles was recreated and localized with the reference to the modern settlements of the Volyn Polissya, the forces and means of conducting military operations by the fighting parties were characterized, the consequences of the main battles and their influence on the general situation on the South-Western Front were analysed. The participation of Polish legionnaires in the battles with Russian troops at the territory of the modern Manevitsky district was covered.

Key words: First World War, Volyn Polissya, South-Western Front, hostilities, Russian army, Austro-Germanic troops, Polish legions.

Стаття надійшла до редколегії
15.09.2018 р.

УДК 94(470+571)«18/19»(092):355.1-057.36

Ігор Коляда, Ігор Ільницький

Ф. Трепов (молодший) – генерал-губернатор областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни (липень 1916–лютий 1917 рр.): штрихи до портрету

У статті в контексті політики російської окупаційної влади в Східній Галичині в період Першої світової війни на основі нових архівних матеріалів реконструйовано біографію та висвітлено різні аспекти діяльності Федора Федоровича Трепова (молодшого) на посаді генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни (липень 1916–лютий 1917 рр.).

Ключові слова: генерал-губернатор, українські губернії, російська окупаційна адміністрація, тимчасово окуповані території, інкорпораційна політика.

Постановка наукової проблеми та її значення. У період реорганізації державного управління, формування нових кваліфікованих кадрів професіоналів для системи органів державного апарату сучасної України вивчення життєвого та службового шляху місцевих імперських чиновників, аналіз здійснених ними заходів, застосованих методів управління в керованих територіях набувають особливого суспільного й наукового значення для сучасного розвитку української історіографії. Дослідження особистості та діяльності генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, Ф. Трепова (молодшого) в сучасних умовах функціонування на території Сходу України обласних військово-цивільних адміністрацій, набуває особливої актуальності.

Аналіз дослідження цієї проблеми. На початку XXI ст. у сучасній українській історіографії значне місце посідає вивчення проблеми історії імперських органів влади на місцях, історії життя та діяльності їхніх очільників. Так, проблема ролі державних службовців, представників імперської влади на місцях у контексті функціонування імперських місцевих органів влади й суспільно-політичної ситуації в українських губерніях у складі Російської імперії розкривається в працях учених (М. Бармака [1; 2], І. Коляди [8; 9], Д. Ніколайчука [15; 16], В. Шандри [21; 22]). Сучасні науковці, як-от: В. Желізняк [5], О. Маркевич [13; 14], А. Скрипник [17], розкривають життєвий і службовий шлях імперських чиновників вищого рангу в українських губерніях. Діяльність Ф. Трепова (молодшого) на посаді київського, подільського й волинського генерал-губернатора в період із 1908 по 1914 р. розглянуто в монографії В. Шандри «Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX ст.» (2005), у якій автором акцентовано увагу на інституті генерал-губернатора та її ролі у зв'язку з «відновленням втрачених імперських позицій й активізацією зросійщення в останні передвоєнні роки» на Правобережній Україні [22]. Окрему історіографічну групу становлять дослідження щодо вивчення питання функціонування органів цивільної та військової окупаційної російської адміністрації в Галичині (І. Льницький [6], О. Кирієнко [7], І. Кучера [10, 11], І. Лозинська [12]). Актуальною є монографічна праця кандидата історичних наук О. Кирієнка «Військова цензура в українських губерніях Російської імперії (липень 1914 р. – жовтень 1917 р.)» (Київ, 2016), у якій історик розглянув службовий шлях Ф. Трепов (молодшого) у контексті цензурної політики самодержавства періоду Першої світової війни [7]. Окремі аспекти економічної діяльності Ф. Трепова (молодшого) на посаді генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, у своїй статті «Економічна політика адміністрації Ф. Трепова у Галичині» (Проблеми гуманітарних наук, 2013) проаналізувала українська дослідниця І. Лозинська [12, С.123–137]. Так, на основі нових архівних матеріалів І. Лозанська дослідила утворення та діяльність у Галичині влітку 1916 р. російського воєнного генерал-губернаторства й, охарактеризувавши основні напрями економічної діяльності російської адміністрації, прийшла до цілком слушного висновку, що впродовж липня 1916 – лютого 1917 рр. інститути окупаційної влади Галичини діяли під назвою «Генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни» на чолі з Ф. Треповим (молодшим), політику яких цілковито спрямовано на забезпечення потреб російської армії та фронту [12, С.135]. І. Кучера у кандидатській дисертації «Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр.» (Чернівці, 2005) проаналізувала національно-культурну й освітню політику російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині в 1914–1917 рр., розкрила становище Української греко-католицької церкви в умовах окупації, однією з перших, використовуючи архівні матеріали, висвітлила завдання інститутів російської влади в регіоні впродовж усього періоду війни, у тому числі й адміністрації Ф. Трепова (молодшого) [11].

У більшості праць науковці, аналізуючи імперське управління в Наддніпрянській Україні, окремо не приділяють уваги висвітленню життєвого та службового шляху очільника генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни Ф. Трепова (молодшого), що зумовлює важливість такої постановки проблеми.

Мета дослідження – спроба проаналізувати життєвий та службовий шлях Ф. Ф. Трепова (молодшого) й охарактеризувати його діяльність на посаді генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни (липень 1916 – лютий 1917 рр.).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Західно-українські землі, які з перших днів Першої світової війни перебували в центрі військового протистояння між Австро-Угорщиною та Російською імперією, унаслідок Галицької битви влітку 1914 р. були майже повністю окуповані російськими військами й перебували під контролем російської імперської адмі-

ністрації практично до червня наступного 1915 р. Події на Південно-Західному фронті влітку 1916 р. призвели до того, що Східну Галичину знову зайняли російські війська [6, с. 76–77]. Улітку 1916 р. військовою владою вирішено питання організації управління Східною Галичиною. Основні рішення належали О. Брусилу. Незалежно від роботи комісії щодо вироблення нового положення про управління Галичиною, ним сформульовано основні підходи до діяльності російської влади в Східній Галичині. О. Брусилів уважав, що завдання управління тимчасово окупованими територіями Австро-Угорщини під час війни повинно вичерпуватися заходами з організації сприяння військам і підтримкою порядку в тилу та повністю контролюватися військовою владою. Відтак інститутом окупаційної влади стало «Генерал-губернаторство областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни», генерал-губернатором якого призначено генерал-ад'ютанта Ф. Трепова (молодшого), успішна чиновницька кар'єра від віце-губернатора до сенатора, генерал-губернатора котрого безпосередньо пов'язана з українськими губерніями [12, с. 125].

Отже, російська окупація мала військову й цивільну складові частини. Перша передбачала спрямованість діяльності органів окупаційної адміністрації (Штабу Тимчасового військового генерал-губернатора Галичини та його управлінь) насамперед на допомогу фронту й діючій російській армії. Друга (Канцелярія генерал-губернатора, місцеві органи влади у губерніях, повітах і великих містах) – господарське управління краєм та реалізація імперської інкорпораційної й русифікаторської політики [6, с. 76–77].

Федір Федорович Трепов (молодший) народився 13 червня 1853 р. Походив із дворян Санкт-Петербурзької губернії, батько – Федір Федорович Трепов, генерал від кавалерії – Санкт-Петербурзький градоначальник, один з ініціаторів введення «сысной полиции» [20, арк. 56 зв.]. Проте питання про походження роду Трепових залишається дискусійним у сучасній історичній науці.

Існує низка версій щодо походження батька Ф. Ф. Трепова (молодшого). Уважається, що Ф. Трепов (старший) був «найденшиш» і виховувався в родині чиновника Ф. Штернера, котрий служив у Царстві Польському. Історики радянського періоду на роль батька «призначили» великого князя Миколу Павловича, згодом – імператора Миколу I, причому ніяких документальних свідчень цього факту не наводять. Найбільш достовірною версією, на нашу думку, є польське виховання в сім'ї чиновника Ф. Штернера, оскільки саме з варшавським періодом служби Ф. Трепова (старшого) пов'язані найбільші досягнення в його чиновницькій і військовій кар'єрі [18].

Рід Трепових ще до початку служби Ф. Трепова (молодшого) на посаді київського цивільного губернатора був добре відомий у Києві. Так, у 1864 р. імператор Олександр II дарує Ф. Трепову (старшому) садибу розформованого жандармського полку в Києві (сучасний район вул. Банкової). Сам же Федір Федорович (старший) опікувався Видубецьким монастирем, у якому поховано його дружину; фінансував і збирав кошти на будівництво Олександрівсько-Невської церкви (Маріїнський парк), а також передав у власність міста Києва 1 га своєї садиби для будівництва нової вулиці (Банкової), відсутність якої ускладнювала транспортне сполучення в місті.

Навчався Ф. Трепов (молодший) у Пажеському корпусі (1867–1873 рр.). 10 серпня 1873 р. розпочав свою військову службу в лейб-гвардії Кінного полку [20, арк. 56 зв.]. Брав участь у російсько-турецькій війні 1877–1878 рр. (учасник боїв під Аладжинськими висотами й штурму Карсу) [20, арк. 57 зв.].

Варто відзначити швидкий службовий злет молодого офіцера: 1877 р. – поручик (ад'ютант при командуючому військами Оренбурзького військового округу); 1877 р. – есаул; 1878 р. – ротмістр; 1879 р. – майор; 1881 р. – підполковник [20, арк. 56 зв. – 60 зв.].

16 жовтня 1879 р. Ф. Трепов (молодший) продовжує свою службову кар'єру вже в цивільному відомстві на посаді чиновника з особливих доручень при Харківському генерал-губернатору М. Лорис-Мелікові [20, арк. 59 зв.], а з 10 травня 1881 р. – на тій самій посаді при київському, волинському та подільському генерал-губернаторі О. Дрентельні [20, арк. 60 зв.]. Обіймаючи цю посаду впродовж 11 років, Ф. Трепов (молодший) здобув значний досвід цивільної служби та в 1892 р. був призначений на посаду віце-губернатора в Уральську губернію, а в 1894 р. – уже В'ятським цивільним губернатором [20, арк. 61–63 зв.].

9 червня 1896 р. Ф. Трепова (молодшого) уперше призначено на посаду цивільного губернатора у Волинську губернію, на якій перебував до 1898 р. [20, арк. 64 зв.]. У 1898 р. Ф. Трепов (молодший) обійняв посаду київського цивільного губернатора [19, арк. 4]. Таке призначення не було випадковістю. Родина Трепових була знаною та шанованою в м. Києві. Адже саме батько Ф. Трепова (молодшого) був відомим меценатом, який опікувався київським Видубецьким монастирем й іншими православними

святинями міста, до того ж до призначення на посаду цивільного губернатора в Київську губернію Ф. Трепов (молодший) упродовж 11 років був чиновником особливих доручень при київському, подільському та волинському генерал-губернаторі, що також відіграло ключову роль у його призначенні в Київську губернію. 13 квітня 1904 р. іменним імператорським указом Миколи II Ф. Трепову (молодшому) «повелено присутствовать в правительственном Сенате» [20, арк. 64 зв.].

Подальша службова кар'єра Ф. Трепова (молодшого) також пов'язана з Україною. Після російсько-японської війни (1904–1905 рр.) Ф. Трепов (молодший) із 1908 по 1914 обіймав посаду київського, подільського та волинського генерал-губернатора, а з початком Першої світової війни був направлений у зону бойових дій [22, с. 333].

Організація та кадрова комплектація цивільних управлінських інститутів на території окупованої російською армією Галичини мала свої особливості. Діяльність російської окупаційної адміністрації на території Галичини хронологічно поділяють на три періоди: перший – із кінця серпня 1914-го до 1915 р., пов'язаний із діяльністю «Тимчасового військового генерал-губернаторства Галичини», очолюваного графом Г. Бобринським; другий – із липня 1916-го по лютий 1917 р. – окупаційна адміністрація діяла під назвою «Генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни», на чолі з Ф. Треповим (молодшим); третій період – із березня по серпень 1917 р. – це час діяльності створеного Тимчасовим урядом «Обласного комісаріату Галичини і Буковини» на чолі з Д. Дорошенком [7, с. 158].

Під час другого періоду окупації (липень 1916 – лютий 1917 рр.) діяльність інститутів російської окупаційної влади регулювалася «Тимчасовими правилами», затвердженими генералом О. Алексеевим. Політику, яку проводив у краї генерал О. Алексеев, відзначалася поміркованістю й виваженістю й, головне, спрямовувалася на забезпечення потреб армії та фронту [10, с. 199].

3 липня 1916 р. генерал-губернатором областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, призначено генерал-ад'ютанта Ф. Трепова (молодшого).

Отже, поєднання професійних здібностей, значного службового досвіду роботи в губернських адміністраціях Південно-Західного краю, знання ментальних характеристик і настроїв населення Правобережної України, бойовий досвід (учасник російсько-турецької (1877–1878 рр.) та російсько-японської 1904–1905 рр.) війн стали визначальними під час призначення Ф. Трепова (молодшого) на посаду генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни.

Ф. Трепов (молодший) відразу розпочав роботу з добором кваліфікованих кадрів для своєї адміністрації. Склад нових повітових адміністрацій, укомплектованих за генерал-губернатора Ф. Трепова, як стверджує дослідниця І. Кучера, був кваліфікованішим, ніж за генерал-губернатора Г. Бобринського. Більшість службовців мали вищу освіту та досвід практичної роботи в державних установах. Тим більше, що враховано недоліки в організації й функціонуванні попередньої адміністрації [10, с. 199].

У період губернаторства Ф. Трепова (молодшого) зазнає змін і політичний курс російської адміністрації в Галичині. Так, у 1916 р. Д. Дорошенко згадував: «Режим Трепова взагалі різнився від режиму Бобринського: тепер на першому плані стояла не політика, не повернення українців – у росіян та уніатів – у православних, інтереси армії; ставилося найпершим завданням піддержувати спокій і лад в окупованих провінціях, що служили найближчим запіллям російської армії» [4, с. 66].

У вересні 1916 р. розпорядженням Ф. Трепова в Східній Галичині дозволено відновити роботу нижчих і середніх освітніх закладів з українською мовою викладання. Їхня робота чітко контролювалась окупаційним урядом, який стежив за тим, щоб навчання в школах відповідало основним принципам державної політики Російської імперії. До того ж відновлено навчання в українських гімназіях у Тернополі та Чернівцях і Тернопільській учительській семінарії. У жовтні 1916 р. І. Чарторизький у листі, адресованому генерал-губернатору Ф. Трепову, наголосив на позитивних моментах, пов'язаних із відкриттям в окупованому краї українських шкіл. Цей факт, на його думку, давав можливість пересвідчитися місцевому населенню, що «росіяни прийшли на цю землю не як випадкові завойовники, а дивляться на неї як на країну, якою цікавляться й дорожать» [10, с. 199].

Ф. Трепов (молодший) маючи широкі повноваження в регулюванні інформаційного простору та масових видвищ, як зазначає О. Кирієнко, уже 3 липня 1916 р. своєю обов'язковою постановою вводив низку різнопланових обмежувальних заходів:

– без дозволу попередньої військової цензури в пресі не можна було розміщувати будь-яку інформацію щодо військових дій, урядової політики, матеріали з військових, політичних і соціальних питань;

– продаж та видача з бібліотек книжок російською мовою й «малоросійським наріччям», виданих поза межами Російської імперії, рівно як і книжок іншими мовами, мали відбуватися під контролем місцевої адміністрації;

– дозволялася постановка лише тих театральних вистав, які схвалено російською драматичною цензурою;

– допускалася демонстрація кінематографічних картин лише після попереднього їх перегляду поліцією [7, с. 222].

Після лютневих подій 1917 р. Російської революції (1917–1921 рр.) Ф. Трепов (молодший) передав управління генерал-губернаторством своєму помічникові генерал-лейтенанту Усову. Рішенням Тимчасового уряду генерал-губернаторство перетворено на Обласний комісаріат Галичини та Буковини в складі Тернопільської й Чернівецької губерній із центром у Чернівцях, а на посаду обласного комісара 5 травня 1917 р. призначено Д. Дорошенка, котрий отримав повноваження генерал-губернатора. Сам Ф. Трепов (молодший) із початком Лютневої революції емігрував до Франції. Помер у Ніцці в 1938 р. й похований на російському цвинтарі Кокад (Ніцца) [3, с. 512].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, особистість імперського чиновника Ф. Трепова (молодшого), який пройшов усі щаблі в службовій ієрархії (від чиновника з особливих доручень до сенатора й генерал-губернатора), є типовим прикладом кар'єри чиновника вищого рангу, політика як очільника «Генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни», відзначалася поміркованістю та була спрямована, передусім, на задоволення потреб фронту й діючої армії, але разом із тим в умовах війни він намагався найперше нормалізувати умови життя місцевого населення, як писала тодішня преса «повернути населення до спокійного життя» (поновлено роботу українських освітніх закладів, припинилося переслідування греко-католиків тощо).

Перспективними напрямками дослідження цієї проблеми є вивчення: 1) діяльності інших вищих імперських чиновників російської влади у містах Галичини періоду 1914–1917 рр.; 2) функціонування адміністрацій у новостворених Тернопільській та Чернівецькій губерніях.

Джерела та література

1. Бармак М. Державна служба в Російській імперії: правові основи формування та функціонування корпусу цивільних службовців (XVIII – перша половина XIX ст.). Тернопіль, 2006. 288 с.
2. Бармак М. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Тернопіль, 2007. 512 с.
3. Волков С. Офицеры российской гвардии. Москва: Русский путь, 2002. 568 с.
4. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914–1920): наук.-поп. вид. Київ: Темпора, 2007. 632 с.
5. Желізняк В. Особливості взаємовідносин дворянського зібрання та губернатора у Волинській губернії кінця XVIII – початку XIX ст. *Україна-Європа-Світ*: міжнар. зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2012. Вип. 10. С. 438–442.
6. Ільницький І. Діяльність цивільних органів влади Галичини у роки першої російської окупації (серпень 1914 р. – червень 1915 р.). *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки*. 2015. Вип. 13. С. 76–81.
7. Кириєнко О. Військова цензура в українських губерніях Російської імперії (липень 1914 р. – жовтень 1917 р.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2016. 366 с.
8. Коляда І. Цензурна політика російського самодержавства в «українському питанні» (до історії відносин М. Коцюбинського з органами цензури). *Український історичний журнал*. 2012. № 2. С. 58–72.
9. Коляда І. А. Тимофій Флоринський – імперський антиукраїнофільський інтелектуал-цензор. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2013. № 22. С. 413–424.
10. Кучера І. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині в 1914–1917 рр. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. 2013. Вип. 23–24. С. 194–201.
11. Кучера І. В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914–1917 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук. Чернівці, 2005. 20 с.
12. Лозинська І. Економічна політика адміністрації Ф.Трепова у Галичині. *Проблеми гуманітарних наук*. 2013. Вип. 32. С.123–137.
13. Маркевич О. Волинський губернатор і генерал-губернатор у взаємодії та протиріччях (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). *Гуржійські історичні читання*: [зб. наук. праць]. 2012. Вип. 5. С. 201–204.
14. Маркевич О. Феномен М. І. Комбурлея або хроніка правління волинського губернатора. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* 2011. Вип. 19. С. 59–72.

15. Ніколайчук Д. Соціо професійний портрет київських цивільних губернаторів (друга половина XIX – початок XX ст.). *Глея: науковий вісник: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 124 (9). С. 20–25.
16. Ніколайчук Д. Київські імперські очільники і «українське мовне питання» (до 140-х роковин видання Емського указу). *Український історичний збірник*. 2017. Вип. 19. С. 98–111.
17. Скрипник А. Подільський губернатор О. О. Ейлер. Спроба історичного аналізу його діяльності. *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* Вип. VII. 2004. С. 247–256.
18. Фрагменти життя Федора Федоровича Трепова. URL: http://gossmi.ru/page/gos1_948.htm (дата звернення: 20.09.2018).
19. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДАК України). Ф. 442. Оп. 628. Спр. 96.
20. ЦДАК України. Ф. 442. Оп. 638. Спр. 564.
21. Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX століття. Київ, 2005. С. 334.
22. Шандра В. С. Долання кадрового дефіциту під час ліберальних реформ 1860–1870-х рр.: особливості українських губерній Російської імперії. *Український історичний журнал*. 2013. № 6. С. 92–111.
23. Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – поч. XX ст. Київ, 2005. 427 с.

Игорь Коляда, Игорь Ильницкий. Ф. Трепов (младший) – генерал-губернатор областей Австро-Венгрии, занятых по праву войны (июль 1916 – февраль 1917 гг.): штрихи к портрету. В статье в контексте политики российской оккупационной власти в Восточной Галиции в период Первой мировой войны на основе новых архивных материалов реконструируется биография и освещаются различные аспекты деятельности Федора Федоровича Трепова (младшего) на должности генерал-губернатора областей Австро-Венгрии, занятых по праву войны (июль 1916 – февраль 1917 гг.).

Ключевые слова: генерал-губернатор, украинские губернии, русская оккупационная администрация, временно оккупированные территории, инкорпорационная политика.

Ihor Koliada, Ihor Ilnytskiy. The Governor-General of Austria-Hungary Districts Occupied by the Right of the war F. Trepov (junior) (July 1916 – February 1917): Details to the Portrait. In the article in the context of politics of the Russian occupational authority in the Eastern Galicia during the period of the First world war with the help of new archival materials the biography was reconstructed and also there were highlighted different aspects of the activities of Fedor Fedorovich Trepov (junior) in a position of The Governor-General of Austria-Hungary districts occupied by the right of the war (July 1916 – February 1917).

Key words: The Governor-General, Ukrainian governorates, the Russian occupational authority, temporarily occupied territories, incorporational politics.

Стаття надійшла до редколегії
20.06.2018 р.

УДК 94(477):351

Вячеслав Попов

Повсякденне життя державних службовців у період національно-демократичної революції в Україні (1917–1920 рр.)

У статті розглянуто повсякденне життя співробітників управлінського апарату урядів, які створювалися на території України. Способами виживання державних службовців було отримання грошей і харчів від роботодавця, самостійний пошук продовольства, розпродаж домашнього майна, використання службового становища.

Ключові слова: національно-демократична революція 1917–1920 рр. в Україні, міське населення, органи державного управління, адміністративний апарат, бюрократизм, службова компетентність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Необхідною умовою існування держави, як відомо, є наявність розгалуженого та численного бюрократичного апарату, без якого неможливе виконання державних функцій. Управлінська діяльність розвинутого державного механізму передбачає високий рівень професіоналізму працівників офіційних установ усіх рівнів. В умовах політичних потрясінь, які